

СЕКЦІЯ 4.

ПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

УПРАВЛІНСЬКІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПРОФІЛАКТИКИ ХВОРОБ ТА ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Алькема Віктор Григорович,

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри управлінських технологій,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: alkema@krok.edu.ua,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5997-7076>

Здоров'я населення є основним капіталом суспільства і важливим чинником національної безпеки держави. Здоров'я населення є необхідною умовою для соціально-економічного розвитку України. Збереження здоров'я та забезпечення повноцінного життя населення є однією з найважливіших цілей світової спільноти, яку відображено у засадах європейської політики «Здоров'я – 2020: основи Європейської політики в підтримку дій держави та суспільства в інтересах здоров'я і благополуччя». Відповідно до Глави 22 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, наша держава взяла на себе зобов'язання розвивати систему громадського здоров'я як передумову сталого розвитку – економічного зростання. Поточний стан системи охорони здоров'я населення України характеризується високими показниками захворюваності, смертності й інвалідності, особливо від таких неінфекційних захворювань (НІЗ) як серцевосудинні та цереброваскулярні захворювання, онкологія, хронічні обструктивні захворювання легень, цукровий діабет, травми тощо. У поєднанні з міграцією населення це сприяє формуванню демографічної кризи в Україні. В цих умовах актуалізується необхідність аналізу світових та вітчизняних наукових розробок і вивчення ефективних моделей та успішних практик управління громадським здоров'ям в умовах соціально-економічної трансформації нашого суспільства. В рамках Угоди про асоціацію з ЄС наша країна робить низку послідовних кроків й розпочала розвиток системи громадського здоров'я в 5-ти стратегічних сферах: біологічна безпека; протидія неінфекційним захворюванням; національна система крові; освіта; комунікація[1]. В умовах сьогодення нормативно-правова база формування національної системи громадського здоров'я лише формується. У 2016 році розпорядженням КМУ від 30.11.16 року було затверджено «Концепцію розвитку системи громадського здоров'я. Ця Концепція визначає засади, напрями, завдання, механізми і строки розбудови системи громадського здоров'я з метою формування та реалізації ефективної державної політики для

збереження та зміцнення здоров'я населення, збільшення тривалості та покращення якості життя, попередження захворювань, продовження активного, працездатного віку та заохочення до здорового способу життя шляхом об'єднання зусиль усього суспільства[2].

Групою депутатів Верховної ради України з залученням науковців та експертів галузі розроблено Законопроект «Про систему громадського здоров'я» який після прийняття стане Законом, що визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади функціонування системи громадського здоров'я в Україні[3]. Це дослідження присвячено розгляду організаційних заходів та інструментів для профілактики хвороб та покращення стану здоров'я населення.

Мета дослідження полягає у аналізі існуючих підходів до формування управлінських інструментів для профілактики хвороб та покращення стану здоров'я населення.

Для досягнення мети в роботі ставились та були вирішені наступні завдання:

- проведено аналіз фахових джерел з питань щодо обраного предмету дослідження;
- здійснено аналіз існуючих підходів до формування управлінських інструментів для профілактики хвороб та покращення стану здоров'я населення;
- запропоновано групування управлінських інструментів в системі громадського здоров'я.

Аналіз фахових джерел з питань формування управлінських інструментів системи громадського здоров'я свідчить про відсутність системного погляду на питання формування та реалізації організаційних інструментів у системі громадського здоров'я. В найбільш систематизованому вигляді представлено бачення системи громадського здоров'я Всесвітньої організації охорони здоров'я [4]. В цій публікації серед десяти основних оперативних функцій громадського здоров'я як мінімум три безпосередньо, виходячи з їх змісту, є функціями управлінського характеру. В інших фахових публікаціях висвітлюються основні засади реалізації державної політики України у сфері охорони здоров'я на основі медико-соціальних підходів [5]. Розглядаються напрями вдосконалення організаційних засад надання паліативної та хоспісної допомоги. Окремі наукові публікації концентруються на питаннях формування концептуальних основ забезпечення державного регулювання громадського здоров'я[6]. В публікаціях обґрунтовано удосконалення механізму регулювання системи охорони здоров'я як головної складової конкурентоспроможності національної економіки та формуючого вектора якісного життя населення. Запропоновано розглядати цей механізм як комплекс, що складається з трьох складових: організаційно-адміністративного, соціально-економічного та інституційно-правового. До організаційно-адміністративного механізму автори відносять розроблення стратегії децентралізації управління і автономії закладів сфери охорони здоров'я та взаємоузгодженість центральних і місцевих органів публічної влади та інших суб'єктів права у процесі

виконання політики охорони здоров'я, визначаючи повноваження та взаємовідносини між цими суб'єктами.

Другим етапом дослідження був аналіз існуючих підходів до формування управлінських інструментів для профілактики хвороб та покращення стану здоров'я населення. Вихідними положеннями для формування таких підходів є імплементація європейського та світового досвіду застосування побудови та функціонування систем громадського здоров'я. До таких підходів, на нашу точку зору, слід віднести: формування організаційно-економічних засад для реалізації державної політики зорієнтованої на створення умов, запитів та вимог які забезпечують здоровий спосіб життя населення; створення стійких організаційних структур і визначення їх функцій спрямованих на внутрішньосистему взаємодію елементів системи громадського здоров'я; запровадження механізму моніторингу та реагування на дестабілізуючі чинники небезпеки для здоров'я; комунікаційних підхід спрямований на соціальну мобільність населення в інтересах громадського здоров'я.

На завершальному етапі дослідження запропоновано авторське бачення групування управлінських інструментів в системі громадського здоров'я. Усю сукупність інструментів запропоновано розділити на інструменти стратегічного, тактичного та оперативного рівнів. А в межах кожного рівня за функціональними напрямками: планування, організація, регулювання, мотивація та контроль. До інструментів стратегічного рівня в першу чергу слід віднести інструменти стратегічного планування. Більшість із них це інструменти оцінювання які призначені для виявлення слабких місць в стратегічному управлінні наданні ресурсів і послуг в сфері громадського здоров'я. Результати оцінювання ураховуються в політиці та у процесах управління. Процес стратегічного планування послуг громадського здоров'я ґрунтується на короткострокових, середньострокових і довгострокових стратегіях. Інструменти тактичного рівня це методики регламентування і контролю процесів громадського здоров'я. Процеси і механізми визначення потреб в індивідуальних і популяційних послугах системи охорони здоров'я з позицій громадського здоров'я. Інструменти забезпечення сфери громадського здоров'я кваліфікованими кадрами достатньої чисельності. Кадри є найважливішим ресурсом для надання послуг громадського здоров'я. Для надання та вдосконалення послуг охорони здоров'я і розв'язання нових проблем громадського здоров'я необхідно постійно здійснювати навчання на робочому місці з питань економіки, біоетики, управління кадрами і менеджменту. Шляхом ліцензування фахівців громадського здоров'я визначають вимоги до майбутніх кадрів щодо відповідної підготовки та досвіду роботи у сфері охорони здоров'я. Кадри для сфери громадського здоров'я включають такі категорії, як практичні працівники громадського здоров'я, працівники сфери охорони здоров'я загалом та інші працівники, чия діяльність впливає на здоров'я людей. До інструментів тактичного рівня відносяться механізми оцінювання кадрів для сфери громадського здоров'я, у тому числі безперервне поліпшення якості, програми безперервного навчання і підвищення кваліфікації. Важливим інструментом тактичного рівня є

забезпечення ефективних організаційних структур і створення механізмів надання ефективних комплексних послуг з метою надійного захисту і зміцнення здоров'я людей сьогодні та в майбутньому. Важливою групою інструментів управління у сфері громадського здоров'я є комунікаційні. Надання комунікації у сфері охорони здоров'я стратегічного і систематичного характеру з урахуванням особливостей сприйняття і потреб різних аудиторій. Інформаційно-роз'яснювальна робота, спрямована на розробку і реалізацію політики з урахуванням інтересів здоров'я, а також на оздоровлення довкілля – по всіх державних секторах (урахування інтересів здоров'я у всіх стратегіях.

Список використаних джерел:

5. П'ять стратегічних сфер громадського здоров'я в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.network.rv.ua/2019/03/26/5-stratehichnyh-sfer-systemy-hromadskoho-zdorovja-v-ukrajini/>
6. Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249618799>
7. Проект Закону України №4142 від 21.09.2020 року «Про систему громадського здоров'я» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI03270A.html
8. Система громадського здоров'я: бачення Всесвітньої організації охорони здоров'я. Основні оперативні функції громадського здоров'я та їх зміст / Г. О. Слабкий, В. І. Миронюк, Л. О. Качала // Україна. Здоров'я нації. - 2017. - № 3(44).- с. 24-31
9. Медико-соціальні засади публічного врядування у сфері охорони здоров'я: монографія / [гол. авт. ; за заг. ред. М. М. Білинської. Н. О. Васюк. О. Д. Фірсової]. - Київ : НАДУ, 2018.- 416 с.
10. Рябець, Д. М. (2018). Державне регулювання сфери охорони здоров'я: принципи, механізм та інструменти. Економічні горизонти, 4(7), с.164–174. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.4\(7\).2018.212757](https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(7).2018.212757)